

Gmina BŁONIE

Miejsca Pamięci Narodowej w gminie Błonie:

- 1 Cmentarz Parafialny w Błoni: kwatery żołnierzy Wojska Polskiego poległych w 1939 roku, mogiła zbiorowa cywilnych ofiar terroru hitlerowskiego, mogiła partyzantów radzieckich, prochy pomordowanych z Katynia, tablica pamiątkowa AK Obwodu „Bażant”
- 2 Kościół pw. Świętej Trójcy w Błoni – pamiątkowe tablice poświęcone mieszkańcom Błonia poległym w obronie wolności i harcerzom hufca błońskiego
- 3 Kościół pw. Narodzenia Pańskiego w Błoni – pamiątkowe tablice poświęcone pomordowanym mieszkańcom Błonia i oficerom Wojska Polskiego, Pomnik Armii Krajowej przed kościołem pw. Narodzenia Pańskiego w Błoni
- 4 Pomnik Hymnu Narodowego na Rynku w Błoni, z urną mieszczącą prochy z pól bitewnych
- 5 Tablica pamięci ofiar pomordowanych w Fabryce Zapalek w Błoni przy ul. Grodzkiej 15
- 6 Tablica pamiątkowa Szpitala Powstańczego przy ul. Warszawskiej 14 w Błoni
- 7 Cmentarz Parafialny w Rokitnie: kwatery wojenne żołnierzy Wojska Polskiego, groby żołnierskie
- 8 Kościół w Rokitnie pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny: tablica pamiątkowa poświęcona poległym w walkach o wolność Polski w latach 1914-1920
- 9 Mogiły w Rokitnie z I Wojny Światowej
- 10 Kirkut w Błoni
- 11 Mogiła żołnierska w Radzikowie z I i II Wojny Światowej

Błonie położone jest na Równinie Łowicko-Błońskiej, 18 km od Warszawy. Powierzchnia miasta wynosi 9,12 km², a gminy 76,7 km². Błonie należy do najstarszych miast Mazowsza. W XI wieku istniało tu wczesnośredniowieczne grodzisko (nazywane Łysą lub Szwedzką Górą). W XIII wieku w Błoniu był gród książęcy z murowanym palatium. W tym czasie wzniesiono także kościół pod wezwaniem Świętej Trójcy ufundowany w 1257 roku przez księcia mazowieckiego Konrada II, wokół którego zaczęła powstawać osada, wówczas w pobliskim Rokitnie istniała również kasztelania.

Błonie rozwijało się, w końcu XIV wieku stało się stolicą powiatu błońskiego. W XV wieku urodziło się w Błoniu dwóch sławnych mężów: Mikołaj z Błonia, doktor praw, kanonik warszawski, autor wielu dzieł w języku łacińskim, i Maciej z Błonia, uczony, lekarz nadworny królów: Aleksandra Jagiellończyka i Zygmunta Starego. U schyłku XV wieku w Błoniu osiedlili się Żydzi, tworząc ośrodek handlowy. Złoty wiek Błonia skończył się z nastaniem XVII stulecia. Potop szwedzki sprowadził kataklizm pożaru na prawie całe miasto.

Za panowania króla Stanisława Augusta Poniatowskiego miasto podnoszono z ruin, głównie za sprawą królewskiego bratanka – księcia Józefa Poniatowskiego, który był dzierżawcą starostwa błońskiego. Pozostawił po sobie dworek zwany „Poniatówką”.

Lata upadku Rzeczypospolitej, rozbiorów, powstania narodowe, liczne przemarsze obcych wojsk kilkakrotnie niszczyły miasto. W okolicy Błonia toczyło się wiele bitew. W 1770 roku wojska rosyjskie pobiły tu siły konfederacji barskiej, w 1794 roku miasto stało się areną zwycięskich walk Powstania Kościuszkowskiego – dywizje gen. Stanisława Mokronowskiego, Jana Henryka Dąbrowskiego i księcia Józefa Poniatowskiego odniosły zwycięstwa nad Prusakami. W okresie wojen napoleońskich również w okolicy doszło do wielu walk, a sam Napoleon Bonaparte zatrzymał się w błońskim zajeździe, który niestety nie dotrwał do naszych czasów.

Przełom XIX i XX wieku przyniósł Błoniu kolejny rozwój, do czego przyczyniły się nowe połączenia komunikacyjne, m.in. linia kolejowa łącząca miasto z Warszawą i Łodzią.

Czas I Wojny Światowej był dla miejscowości prawdziwym kataklizmem, w rejonie Błonia, Rokitna i w okolicach toczyły się walki pomiędzy wojskami rosyjskimi i niemieckimi. Żołnierskie groby z tamtych lat znajdują się nieopodal kościoła w Rokitnie. Dramat zaborów spowodował, że w wojskach tych często Polacy stawali naprzeciw siebie. Zniszczony został ratusz w Błoniu i kościół w Rokitnie. Mieszkańców Błonia dwukrotnie ewakuowano, ludność dziesiątkowała także epidemie.

II Wojna Światowa przyniosła miastu kolejny dramat. Błonie było bombardowane już 1 września. Niemieckie ataki dzielnie odpierał polski pociąg pancerny nr 12. Uzbrojony był w dwie haubice 100 mm, dwie armaty 75 mm i 22 ckm-y. Rankiem 9 września pod Leonowem zniszczył swoim ogniem siedem pojazdów niemieckich, 8 września walczył w Błoniu, otrzymał jednak rozkaz dotarcia do Warszawy. Przez kilka dni Błonie było ochroniane przez polskie samoloty, które startowały z lotniska polowego w Radzikowie. Jednak 8 września niemieckie lotnictwo zaatakowało cofające się szosą poznańską w kierunku Warszawy oddziały wojska i grupy cywilów. Na drodze była masakra. Jedenastego września żołnierze z 2. Dywizji Piechoty stoczyli pod Błoniem bitwę z przeważającymi siłami niemieckimi. Polegli spoczywają na cmentarzach w Błoniu i Rokitnie.

Wśród cofających się żołnierzy armii „Łódź” był mieszkaniec Błonia por. rez. kawalerii Tadeusz Kulisiewicz. Wpadł na kilka minut do domu. – Idziemy do Warszawy, będziemy jej bronić. Tam Niemcy nie wejdą! – krzyknął do domowników. Wsiadł na konia i odjechał. Jeszcze wówczas wiele osób wierzyło, że zwyciężymy wroga...

Niemcy zajęli Błonie 13 września. Rozpoczął się terror. Oddziały SS na terenie Fabryki Zapalek rozstrzelały 800 mieszkańców Błonia – Polaków i Żydów. W fabryce powstał obóz przejściowy dla jeńców polskich, później obóz pracy.

Po wkroczeniu Niemców do Błonia utworzono szpital dla jeńców, rozlokowano go w remizie straży, bóżnicy i dworku „Poniatówka”. Mieszkańcy miasta sami organizowali zaopatrzenie szpitala.

Rozpoczęła się działalność konspiracyjna. Nauczyciele: sierż. pchor. rez. Edward Przybysz i ppor. rez. Czesław Lenart przystąpili do konspiracyjnej organizacji wojskowej Związek Odbudowy Rzeczypospolitej, która w 1939 roku została założona na terenie Warszawy i Krakowa z inicjatywy przedwojennego Związku Oficerów Rezerwy RP. Organizacja rozwijała się na terenie Błonia i sąsiednich gmin Pass i Radzików, działając wspólnie z rejonem Sochaczewa pod kryptonimem „Kutno-Lwów”. W latach 1942-1943 ZOR wszedł w struktury AK. Rejon Błonie stał się ośrodkiem o kryptonimie „Bagno”, później „Motyl”, wchodził w skład Obwodu AK na powiat błoński „Bażant”, później „Borsuk”. Błoniacy prowadzili dywersję kolejową, uszkodzono wagony, tory i urządzenia kolejowe. Słynna stała się także akcja w 1942 roku odzyskania dzwonów kościoła pw. Świętej Trójcy zrabowanych przez Niemców. Dzwony przejęły z terenów kolejowych strażacy z błońskiej Ochotniczej Straży Pożarnej działający w 7. Kompanii Baonu ZOR AK Błonie. Dwa lata później w rejonie ich działania oddział Kedywu Warszawskiego (3 kwietnia 1944 roku) wysadził niemiecki pociąg urlopowy, zginęło wówczas i zostało rannych ponad 100 żołnierzy niemieckich.

Kwatery wojenne na Cmentarzu Parafialnym w Błonie

Na Cmentarzu Parafialnym w Błonie zbiorowe mogiły kryją prochy żołnierzy poległych w walce z Niemcami w okolicach Błonia, a także zmarłych z ran i chorób z polowego szpitala dla jeńców w Błonie, których nie udało się uratować. W wydzielonej kwaterze wojennej spoczywają żołnierze polegli we wrześniu 1939 roku i w styczniu 1945 roku. Razem 172 osoby. Inne dane mówią o 140 żołnierzach Wojska Polskiego (zmarłych w 1939 r.) i 10 (zmarłych w 1945 r.). Na cmentarzu tym spoczywa także 360 cywilnych ofiar wojny. Tablica upamiętnia również poległych żołnierzy AK Rejonu Błonie, Obwodu „Bazant”.

Pomnik upamiętnia nazwiska żołnierzy, których udało się zidentyfikować.

Krzyż oznacza miejsce pochówku 51 osób cywilnych zamordowanych we wrześniu 1939 r.

Na błońskim cmentarzu znajduje się także mogiła trzech partyzantów radzieckich: „Saszi”, „Griszki” i „Waški” ze zgrupowania Armii Ludowej im. gen. Pułaskiego, z oddziału kpt. Diektariewa ps. „Doktor”. Ciała ekshumowano z Bieniewa. Żołnierze zginęli tam w walkach z żandarmerią niemiecką we wrześniu 1943 r. Mogiła partyzantów radzieckich przylega do mogiły zbiorowej osób cywilnych.

Kościół w Błoniu pw. Świętej Trójcy

Na ścianach wiekowego kościoła, zewnętrznej i wewnętrznej, znajdują się pamiątkowe tablice i urna z prochami z Katyńia.

Kościół w Błoniu pw. Narodzenia Pańskiego

Pamiętkowe tablice
wewnątrz świątyni.

Pomnik Armii Krajowej w Błoniu

Pomnik powstał na gruncie parafii Narodzenia Pańskiego w 70. rocznicę powołania w Błoniu Służby Zwycięstwu Polski, przemianowanej później na Związek Walki Zbrojnej. Na tym terenie działały także: Związek Odbudowy Rzeczypospolitej, powołany przez członków przedwojennego Związku Oficerów Rezerwy RP, oraz Szare Szeregi. Organizacje te zostały przekształcone w Armię Krajową. Od marca 1942 r. w Błoniu działały również Narodowe Siły Zbrojne. Inicjatorami powstania pomnika byli por. Jerzy Oziemski, przedstawiciel błońskiego środowiska AK, i ks. prałat Tadeusz Jaworski – proboszcz parafii Narodzenia Pańskiego. Projekt pomnika wykonał Paweł Pietrusiński. Monument powstał w 2009 r. dzięki środkom społecznym i pomocy samorządu miasta i gminy Błonie. Biało-czerwona opaska pomnika symbolizuje opaski noszone przez żołnierzy AK.

Pomnik Hymnu Narodowego na Rynku w Błoniu

Pomnik odsłonięto 17 IX 1997 r. Tablica przytacza pierwsze słowa hymnu narodowego. Trzy lata później pomnik wzbogaczono tablicą informującą o złożeniu tu ziemi z miejsc walk z lat: 1914-1920, 1939-1945 i miejsc kaźni narodu polskiego.

Tablica pamięci Ofiar Wojny w Błoniu

Tablica umieszczona w pobliżu dawnego miejsca kaźni, przy ul. Grodzkiej 15 upamiętnia ofiary pomordowane w czasie II Wojny Światowej w Fabryce Zapalek w Błoniu. Tablicę odsłonięto w 1979 roku.

Kamienna płyta informuje o 500 ofiarach. Niektóre dane mówią natomiast o 800 ofiarach: osobach cywilnych – Polakach, Żydach – oraz żołnierzach Wojska Polskiego. Część ciał spalono, szczątki 360 osób ekshumowano na Cmentarz Parafialny w Błoniu.

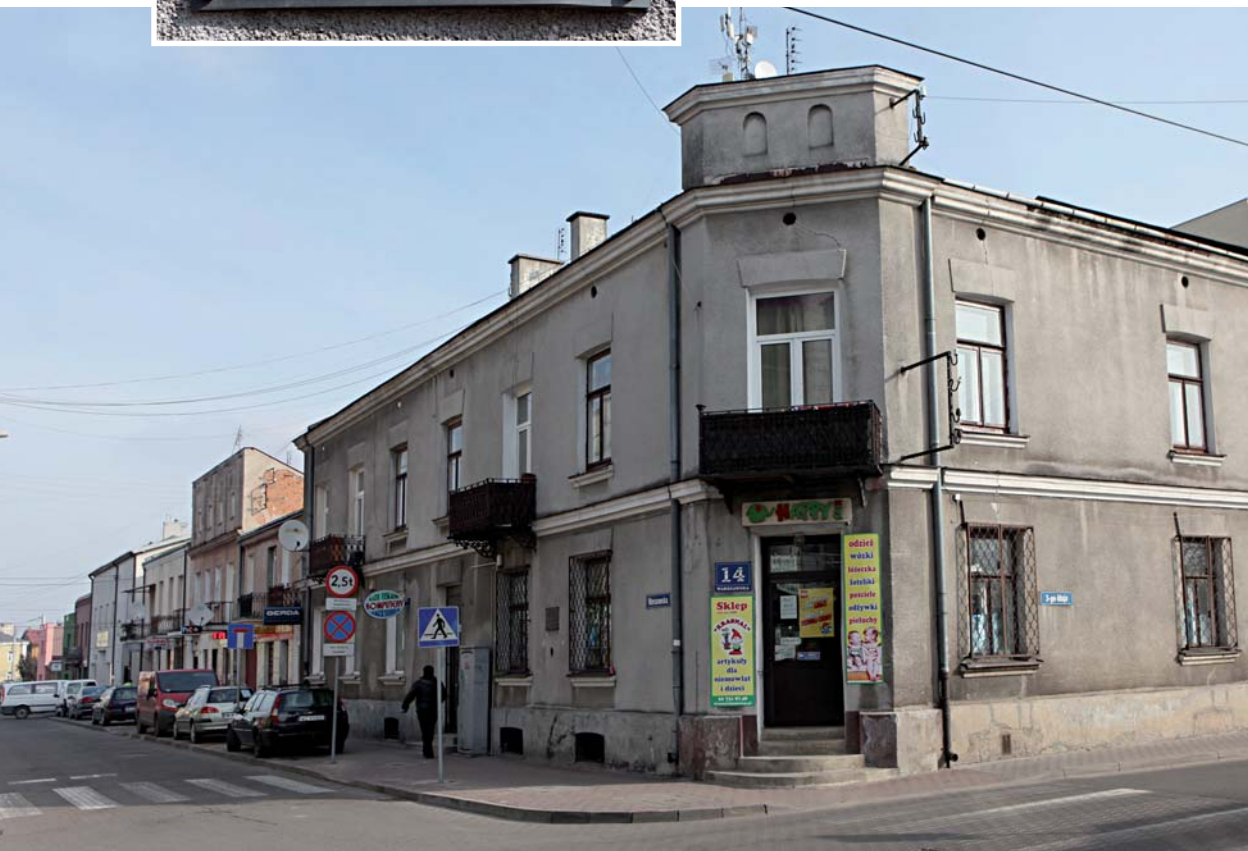

Tablica pamiątkowa Szpitala Powstańczego na ul. Warszawskiej w Błoniu

Podczas okupacji za zgodą władz niemieckich działała Rada Główna Opiekuńcza – organizacja pomocy społecznej dla polskiej ludności w Generalnej Guberni. Jej działalność była szczególnie cenna w czasie Powstania Warszawskiego i po jego upadku. Akcją RGO w Błoniu kierował inż. Tytus Murzyński, właściciel majątków Kopytów i Wójtowizna. Staraniem RGO zorganizowano w 1944 roku dwa szpitale polowe w Błoniu i Gawartowej Woli. Siostry, które tam pracowały, przeszkolone były w oddziale kobiet baonu Armii Krajowej lub w drużynie żeńskiej Szarych Szeregów. Ranni powstańcy leczeni byli oczywiście z „różnych chorób”.

Niemcy najbardziej bali się czerwonki i innych chorób zakaźnych, które często wpisywano w karty chorych. Wówczas nie sprawdzali placówki zbyt dokładnie. Gdy personel szpitala spodziewał się kontroli, na opatrunki rannych powstańców zakładano gips, pozorując złamania. Po wyjściu Niemców gips zdejmowano... Szpital działał na I piętrze tego budynku.

Kwaterna wojenna żołnierzy Wojska Polskiego na Cmentarzu Parafialnym w Rokitnie

Na Cmentarzu Parafialnym w Rokitnie spoczywają żołnierze Wojska Polskiego z armii „Łódź” z 2., 3. i 4. Pułku Piechoty 2. Dywizji Piechoty Legionów, 83. i 84. Pułku Strzelców Poleskich, 82. Syberyjskiego Pułku Strzelców z 30. Dywizji Piechoty i 146. Pułku Piechoty Rez. z 44. Dywizji Piechoty Rez. Żołnierze polegli w walkach w Płochocinie, Kopytowie, Święcicach, Łaźniewie, Orłach i Myszczyźnie w dniach 12 i 13 września 1939 roku. Spoczywa tu także ludność cywilna zamordowana w czasie działań wojennych we wrześniu 1939 roku.

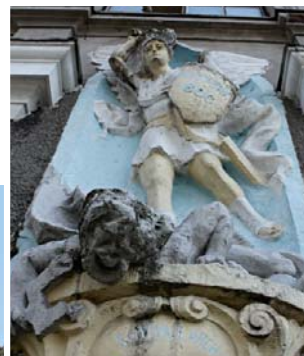
W kwaterze wojennej 1939 r. w Rokitnie pochowano 176 żołnierzy Wojska Polskiego (43 zidentyfikowano) i 28 osób cywilnych (12 zidentyfikowano).

Tablica pamiątkowa w Rokitnie poświęcona poległym w walkach w wolność Polski w latach 1914-1920

Tablicę umieszczono na wieży katedry pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny, Matki Bożej Prymasowskiej Wspomożycielki.

Mogiły w Rokitnie z I Wojny Światowej

Podczas I Wojny Światowej Polacy wcielani siłą do armii zaborczych często walczyli naprzeciw siebie. W okolicach katedry toczyła się wielka bitwa pomiędzy wojskami rosyjskimi i pruskimi. Katedra po ostrzale artyleryjskim została zrujnowana. Poległych żołnierzy z obu armii pochowano w pobliżu, przy drodze prowadzącej w kierunku Józefowa. Miejsce to upamiętniają drewniane krzyże i kamienna tablica.

Kirkut w Błoniu

W Błoniu przy ul. Polnej znajdują się pozostałości Cmentarza Żydowskiego z XIX w. W 1939 r. pochowano tam siedmiu żołnierzy Wojska Polskiego wyznania mojżeszowego i kilka osób cywilnych.

Niemcy po wkroczeniu do Błonia zaczęli mordować ludność cywilną. W latach 1939-1940 w dawnej Fabryce Zapalek zastrzelono 360 osób narodowości polskiej, wśród nich były osoby cywilne i żołnierze. Część zwłok spalono, a część zakopano na terenie fabryki, skąd ekshumowano je na Cmentarz Parafialny. Według innych danych w Urzędzie Miasta i Gminy Błonie, w pierwszych miesiącach wojny (IX-X 1939 r.) rozstrzelano w fabryce około 800 osób, w większości pochodzenia żydowskiego.

Niemcy w 1940 r. utworzyli w Błoniu getto. Przebywali tam Żydzi z Błonia, Łodzi i Aleksandrowa Łódzkiego, łącznie ok. 2100 osób. Getto nie było otoczone murem. Żydzi nie mogli jednak opuszczać terenu miasta. Getto działało do lutego 1941 r. Po jego likwidacji Żydów przewieziono do getta warszawskiego.

Mogiła żołnierska w Radzikowie

Grób żołnierzy z I i II Wojny Światowej. Za metalowym płotkiem znajdują się nieczytelne tablice z piaskowca.

